

فصلنامه رویکرد فلسفه در مدارس و سازمان ها، دوره ۱، شماره ۱، تابستان ۱۴۰۱، صفحه ۴۴ تا ۵۴

موانع و چالش‌های فراروی تعلیم و تربیت جنسی در بعد ارزش‌های فرهنگی از دیدگاه معلمان مدارس دولتی دخترانه ابتدایی ناحیه یک اصفهان

ندا نادری^۱، نرگس کشتی آرای*^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۷/۲۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۶/۵

نوع مقاله: پژوهشی

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی موانع و چالش‌های فراروی تعلیم و تربیت جنسی در بعد ارزش‌های فرهنگی از دیدگاه معلمان مدارس دولتی دخترانه ابتدایی ناحیه یک اصفهان در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ انجام گرفت. جامعه آماری این پژوهش را کلیه معلمان مدارس دخترانه ناحیه یک در پایه دوم به تعداد ۱۳۹ نفر تشکیل دادند. روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای بود. با استفاده از فرمول حجم نمونه کوکران از این میان تعداد ۱۰۲ نفر به عنوان حجم نمونه برآورد و انتخاب گردید. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه ۳۸ گویه محقق ساخته بود که روایی صوری و محتوایی آن توسط پاسخگویان و متخصصان موضوعی مورد تایید قرار گرفت و روایی سازه آن با استفاده از تحلیل عاملی تایید شد. پایایی آن توسط ضریب الفای کرونباخ (۰,۸۲) تایید شد. تجزیه و تحلیل اطلاعات در دو سطح توصیفی (انحراف معیار، فراوانی) و استنباطی (آزمون تی، آزمون فریدمن، تحلیل واریانس و تحلیل عاملی) انجام گرفت. یافته‌ها نشان عوامل ارزش‌های فرهنگی از جمله: تعارض بین ارزش‌های سنتی و مدرن، ناهمسانی ارزش‌های دانش‌آموزان از نظر تنوع قومیتی و فرهنگی، ارزش‌های مردسالارانه غالب، برداشت‌های غیرمعقول و منطقی از آموزه‌های دینی، کاهش حساسیت نسبت به ارزش‌های اسلامی، تصورات قالبی و کلیشه‌ای درباره مسایل جنسیتی، قالبی بودن نقش‌های جنسیتی (انتظاراتی که جامعه از زنان و مردان دارد)، تفاوت در ارزش‌گذاری مسائل جنسی و تغییر در ارزش‌های فرهنگی به عنوان موانع و چالش‌های تربیت جنسی کودکان قلمداد می‌گردد. نتایج کلی پژوهش نشان داد ارزش‌های فرهنگی یکی از مهم‌ترین موانع آموزش جنسی کودکان در سطح اجتماع می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: تعلیم و تربیت جنسی، ارزش‌های فرهنگی، معلمان دوره ابتدایی.

۱- دانشجوی دکتری گروه برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز، تهران، ایران n.naderi5927@gmail.com
۲- دانشیار گروه برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول) keshtiaray@gmail.com

مقدمه

موضوع تربیت جنسی کودکان از دغدغه‌های اصلی و مهم والدین و معلمان است. با این وجود این بخش از تعلیم و تربیت با موانع و چالش‌هایی رو به رو است. تربیت جنسی باید در یک برنامه ریزی زمان بندی شده متناسب با مقتضیات سنی و مبتنی بر شناخت نیازها و قابلیت‌های دانش آموزان صورت گیرد. عدم توجه به شرایط سنی و ذهنی در هر مرحله از رشد و طرح شتاب زده‌ای مسائل جنسی می‌تواند آسیب زا باشد و ناهنجاری‌هایی را به وجود آورد که با فلسفه‌ی تربیت و رشد ناسازگارند. ممکن است رفتار غلط معلمان و والدین در این زمینه، تبعات جبران ناپذیری را بر روح و ذهن کودکان باقی گذارد به گونه‌ای که آثار آن در سنین بزرگسالی هم وجود داشته باشد. علاوه بر این ممکن است رفتارها و همچنین واکنش نا درست والدین تا حد زیادی تعلیم و تربیت جنسی کودکان و دانش آموزان را با چالش مواجه نماید. نمی‌توان انکار کرد که نظام آموزشی در هر کشور سهم قابل توجهی در تعلیم و تربیت جنسی کودکان دارد. اگر چه بخش اعظمی از آموزش‌های جنسی از طریق برنامه درسی پنهان و همچنین شیوه‌های غیررسمی و همچنین نظام غیر سازماندهی آموزشی به کودکان منتقل می‌گردد اما نمی‌توان علیرغم همه این محدودیت‌ها سهم نظام آموزشی را نادیده انگاشت. با توجه به وجود چنین مأموریتی در نظام آموزشی رفع موانع و چالش‌هایی که ممکن است برای آموزشی جنسی دانش آموزان محدودیت ایجاد نماید یکی از موضوعات قابل تأمل در حوزه پژوهشی خواهد بود. این امر به ویژه هنگامی که مخاطبین در سنین خاص و مقطع حساس دبستان قرار دارند از اهمیت بیشتری برخوردار می‌گردد.

از سویی در میان مشکلات و معضلات متعدد این عصر، مشکل روابط نابهنجار جنسی امروزه بی تردید یکی از مسایلی است که ذهن بسیاری از پژوهشگران حوزه مطالعات درسی و پژوهشگران علوم اجتماعی و روان شناسی را به خود مشغول کرده است. یکی از وظایف مهم نظام آموزشی در کنار خانواده‌ها در برابر فرزندشان، بحث آموزش و تربیت جنسی است. تربیت جنسی شاخه‌ای از تربیت است که به مباحثی نظیر کنترل و جهت‌دهی به میل جنسی، روابط سالم دختر و پسر، آمادگی برای ازدواج و آشنایی با حقوق و تکالیف خانوادگی می‌پردازد (خدمتیان، ۱۳۹۰). نگاه صحیح و واقع بینانه به گزینه جنسی و ارضا هدایت و جهت دهی آن عاملی از جهت تکمیل، تکامل و سعادت فرد و راهکاری برای اصلاح، ارتقای معنوی، آرامش و آسایش جامعه بشری است. اما برخورد ناصواب و رفتار نامناسب با آن و پیمودن مسیر افراط و آزادی جنسی و یا مسیر تفریط و سرکوب، بدون تردید آسیب زا ست و آسایش و آرامش افراد، خانواده‌ها و جامعه را تباه و سلامت جسم و جان و سعادت و کمال انسان را از بین می‌برد و جامعه بشری را با چالش‌های فراوان مواجه می‌سازد (بهشتی، ۱۳۸۵). شکی نیست که مدرسه در رابطه با تربیت به ویژه تربیت جنسی نقش مکمل دارد. تربیت جنسی به دلیل ابهامات نظری و مشکلات اجرایی، همواره به عنوان یک برنامه درسی مغفول مطرح است (امینی، تمنایی فر و پاشایی، ۱۳۹۰). فقدان آموزش جنسی در میان دانشجویان بر رفتارهای جنسی ناسالم که به طور بالقوه سلامت جسمی و روانی را تخریب می‌کند تأثیر دارد (یو، ۲۰۱۵). آموزش مسایل جنسی چندان سخت و پیچیده نیست. اما در مقطع ابتدایی و به صورت رسمی آموزش چنین مسایلی به چالش‌ها و موانع زیادی روبرو است. این در حالی است که سیاست جهانی در حوزه آموزش تلاش برای رسیدن به سطح قابل قبولی از این آموزش‌ها است. در تمامی جهان آموزش جنسی یک مسئله بحث برانگیز است که با رشد روز افزون مسایل مربوط به جنسیت در جهان، آموزش بهداشت در چشم انداز مدارس بین‌المللی قرار گرفته است (ونکا و کان، ۲۰۱۵). همان‌طور که کلمن^۳ و همکاران (۲۰۱۳)

1- Yu

2- Venka, Kane

3- Coleman

مطرح می‌کنند سلامت جنسی در ایالات متحده و کانادا رو به کاهش است و علت عمده آن آموزش بهداشت جنسی در مدارس است. چندین دانشگاه در حال حاضر برنامه درسی بهداشت جنسی را در دستور کار قرار دادند. پژوهش‌ها در ایران نشان می‌دهد معلمان و دانش‌آموزان بر اهمیت گنجاندن محتوا و تجارب یادگیری مرتبط با تربیت جنسی در دوره متوسطه تاکید دارند (امینی و تمنایی فرو پاشایی، ۱۳۹۰). این در حالی است که در مقطع ابتدایی مباحث جنسی از پیچیدگی بالایی برخوردار است. واکاوی برنامه درسی برای تربیت جنسی دانش‌آموزان در مقطع راهنمایی تحصیلی نشان می‌دهد بسیاری از قلمروهای موضوعی برای تربیت جنسی دانش‌آموزان این مقطع مورد غفلت واقع شده است (ابراهیمی هرستانی، مهرام و لیاقت دار، ۱۳۹۴). در مقطع ابتدایی همچنین بررسی‌ها نشان می‌دهد بین دیدگاه والدین با معلمان تفاوت وجود دارد. همان‌طور که ابوالقاسمی و همکاران (۱۳۸۹) تصریح می‌کنند مربیان توانمندی کافی برای تربیت جنسی کودکان را ندارند.

مسئله پژوهش اینجاست که علیرغم افزایش آگاهی‌های والدین و همچنین افزایش توانمندی‌های معلمان همچنان در مقطع دبستان به دلیل اقتضائات و ویژگی‌های دانش‌آموزان تربیت جنسی با چالش‌هایی روبه‌رو است. مسایل فرهنگی و مذهبی، چالش‌های خانوادگی، تفاوت شخصیتی و خلقی، رسانه‌های جدید و موضوعاتی از این دست بر این پیچیدگی‌ها افزوده است. بررسی موانع و چالش‌های فرا روی تعلیم و تربیت جنسی تا حد زیادی می‌تواند زمینه برنامه ریزی درسی را در این مقطع میسر سازد همچنین آشنایی با نگرش‌های معلمان می‌تواند تا حد زیادی میزان درک معلمان و تمایل آن‌ها به آموزش این مسایل را در این مقطع سنجید. چرا که معلمان و معلمان مهم‌ترین رکن و کلیدی‌ترین بخش فرآیند آموزشی محسوب می‌شوند. درک چالش‌ها و موانعی که از نظر معلمان در فرآیند آموزش این مسایل وجود دارد تا حد زیادی می‌تواند برنامه ریزان و تصمیم‌گیرندگان نهاد آموزشی را توجیه و هدایت نماید. بر این اساس پژوهش حاضر درصدد است به بررسی موانع و چالش‌های فرا روی تعلیم و تربیت جنسی در بین معلمان پرداخته شده است.

همچنین با بررسی پژوهش‌ها در داخل و خارج در راستای موضوع مشخص شد که تاکنون پژوهشی جامع در مورد موانع و چالش‌های فراروی تعلیم و تربیت جنسی در بعد ارزش‌های فرهنگی از دیدگاه معلمان صورت نگرفته است و صرفاً موضوعاتی نسبتاً نزدیک در این حوزه انجام شده از جمله اینکه: ابراهیمی هرستانی، مهرام و لیاقت دار (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان واکاوی برنامه درسی مغفول برای تربیت جنسی دانش‌آموزان پسر مقطع راهنمایی تحصیلی نشان دادند در مقایسه وضع موجود و وضع مطلوب بسیاری از قلمروهای موضوعی برای تربیت جنسی دانش‌آموزان مورد غفلت واقع شده است. احمدی (۱۳۹۱) در بررسی نیاز سنجی برنامه درسی تربیت جنسی از دیدگاه دبیران دوره متوسطه ناحیه یک آموزش و پرورش شیراز به روش پیمایشی نشان داد که از دیدگاه دبیران به تمامی مولفه‌ها، گویه‌های مطرح شده در پرسنامه نیاز سنجی در حد زیاد و خیلی زیاد تاکید کرده‌اند و از لحاظ اولویت عناصر برنامه درسی تربیت جنسی نیز نتایج نشان داد که اهداف و محتوای برنامه درسی بیشترین اولویت و ارزشیابی برنامه درسی تربیت جنسی در اولویت کمتر مورد توجه قرار گرفته است. نتیجه آن که توجه به برنامه‌ی درسی تربیت جنسی یک ضرورت است که دبیران آن را مورد تأیید قرار داده‌اند. محمدی (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان میزان توجه به مولفه‌های تربیت جنسی در برنامه درسی دین و زندگی و دوره متوسطه ایران نشان داد در برنامه درسی دین و زندگی دوره متوسطه در بخش اهداف ۲۵/۱۳ درصد و در بخش محتوا ۲۰/۴ درصد و در بخش محتوای کتب راهنمای معلم تنها ۳۱/۳ درصد به مولفه‌های تربیت جنسی توجه شده است. در مجموع می‌توان گفت در برنامه درسی دین و زندگی دوره متوسطه فقط ۸۷/۳ درصد به مولفه‌های تربیت جنسی توجه شده است. امینی، تمنایی فر و پاشایی (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان بررسی ضرورت وجودی و چگونگی توجه به تربیت جنسی در برنامه درسی مقطع متوسطه از دیدگاه دبیران و دانش‌آموزان نشان دادند، که در مجموع دبیران و دانش‌آموزان بر اهمیت گنجاندن محتوا و تجارب یادگیری مرتبط با تربیت جنسی در دوره متوسطه تاکید کرده‌اند. در عین حال، میان دیدگاه‌های آن‌ها در مورد اهمیت برخی عناصر محتوا و تجارب

یادگیری تربیت جنسی به لحاظ آماری، تفاوتی معنادار وجود دارد. ضمن آن که بین دیدگاه دانش آموزان دختر و پسر در زمینه محتوا، تجارب و فرصت های یادگیری تربیت جنسی تفاوت معناداری وجود ندارد. یانگ و همکاران^۱ (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان «عوامل مربوط به رفتارهای جنسی و برنامه‌های آموزش جنسی برای نوجوانان آسیایی آمریکایی» نشان دادند پنج عامل موثر خانواده محوری، ارزش‌های فرهنگی، رابطه پدر و مادر، فرهنگ پذیری، نقش‌های جنسیتی و دانش و اطلاعات در مورد جنس و بیماریها به توسعه آموزش‌های جنسی در مدارس تأثیر گذار است. آناستازیا و لاون^۲ (۲۰۱۵) در پژوهشی نشان دادند فقدان برنامه مداخله آموزشی در آموزش‌های جنسی کودکان و نوجوانان به ویژه کودکان معلول یک مشکل قابل توجه است. پژوهش آن‌ها نشان داد مداخله آموزشی بسیار در نوجوان مبتلا به سندرم پرادر موثر بود و آن را می‌توان به دیگر نوجوانان با این مشخصات شناختی آموزش داد. یو^۳ (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان «آموزش جنسی و نگرش دانشجویان در چین» نشان داد بسیاری از پاسخ دهندگان فاقد آموزش جنسی رسمی نه مدارس و نه توسط پدر و مادر بودند. همچنین نگرش آن‌ها نسبت به رابطه جنسی قبل از ازدواج و زندگی مشترک بدون ازدواج و روابط همجنسگرایانه باز تر و بردبارتر از کسانی که از نسل های قدیمی تر هستند گزارش شده است. جون و جسیکا^۴ (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان «آموزش جنسی: برای بهداشت، برابری و عدالت اجتماعی در ایالات متحده» مطرح می‌کنند از لحاظ تاریخی، آموزش جنسی در مدارس در ایالات متحده آمریکا با اریب زیادی همراه است. در حال حاضر، نشانه استقبال از اصلاحات و حرکت به سوی یک رویکرد جامع تر و مترقی، وجود دارد. بررسی برنامه‌های آموزش جنسی در مدارس نشان می‌دهد نیاز به پرورش سلامت جنسی بیشتر به خصوص برای افراد LGBTQ، دانش آموزان، و افراد معلول همچنان وجود دارد. جیان و جیا لینگ^۵ (۲۰۱۲) در پژوهشی نشان دادند که آموزش بهداشت جنسی به زنان پس از زایمان می‌تواند تمایل به از سرگیری زندگی جنسی را در زنان افزایش دهد. جوآن و همکاران^۶ (۲۰۱۲) نشان دادند آموزش مسائل جنسی شانس داشتن رابطه جنسی با سن ۱۵ را کاهش می‌دهد همچنین احتمال داشتن رابطه جنسی خارج از چارچوب را کاهش و استفاده از روشهای پیشگیری از بارداری را افزایش می‌دهد.

در بحث اهمیت و ضرورت پژوهش می‌بایست بیان نمود که اگرچه نقش خانواده در تربیت جنسی انکار ناپذیر است؛ اما نمی‌توان نقش نهاد آموزشی را نیز نادیده انگاشت. در واقع آموزش مدرسه‌ای در این زمینه، مکمل آموزش‌های خانوادگی است. مدارس نقش ویژه‌ای در این خصوص دارند. افراد بهترین سال‌های عمرشان را در محیط‌های آموزشی می‌گذرانند. بحث مربوط به آموزش مسائل جنسی به کودکان از آن جهت که امر نوینی در آموزش کودکان محسوب می‌شود، مورد مناقشه بسیاری از روان‌شناسان و متخصصان علوم رفتاری و جنسی است. باید تأکید شود این آموزش شامل سن شروع یادگیری، مسئولیت آموزش آن، محدوده اطلاعات داده شده و چگونگی اطلاع رسانی به کودکان است که در مورد آن‌ها نظریات مختلفی میان کارشناسان وجود دارد. ولی اکثراً اتفاق نظر دارند که ریشه‌ی بسیاری از انحرافات جنسی در بزرگسالی از کودکی آغاز شده است، بنابراین ضرورت توجه به تربیت جنسی کودکان اهمیت می‌یابد. در واقع تربیت جنسی باید از همان مراحل اولیه زندگی انسان صورت گیرد و والدین باید در مورد بعضی از مسائل با فرزندان خود به گفتگو بنشینند و پاسخ مناسبی برای سوالات آنان داشته باشند تا کودکان مجبور به پرسیدن سؤالات خود از دوستان و افراد ناشایست نشوند (بهشتی، ۱۳۸۵). دادن اطلاعات

1-Young

2- Anastasia, Ioanna

3- Yu

4- John, Jessica

5- Jian, Jia-Ling

6- Joan

غلط و بی ربط، برخورد‌های تحقیرکننده و خشونت آمیز در جواب سؤالات جنسی کودکان، تمسخر و سرزنش کودک همگی از جمله رفتاری است که نه تنها اعتماد به نفس کودکان را تخریب می‌کند و آسیب‌های جدی به شخصیت آن‌ها در بزرگسالی می‌زند، بلکه روابط کودک را با خانواده برای کل زندگی‌اش تیره و تار کرده و حس اعتماد و اطمینان وی به والدین برای همیشه سلب می‌شود. همچنین ضرورت دیگر این اطلاع رسانی بجا و مناسب، آگاهی کودک از حد و مرزهای بدنش در مواجهه با افراد آشنا و غریبه است و می‌تواند مانعی در برابر تعرض به کودک و سکوت وی در صورت احتمال وقوع چنین اتفاقی ایجاد کند. ضمن آنکه باعث جلوگیری از بلوغ زودرس در کودکان می‌شود و آن‌ها را نسبت به آگاهی‌ها و اطلاعات نامناسب و غلط واکسینه می‌کند. چالش اصلی دیگر در زمینه آموزش مسائل جنسی به کودکان چگونگی پاسخ به سؤالات آن‌هاست و اینکه اساساً در هر زمینه‌ای چه نوع اطلاعاتی باید در اختیار کودکان و نوجوانان قرار بگیرد. تربیت صحیح، باعث به وجود آمدن آگاهی صحیح و داشتن توقعات بجا از هویت جنسی کودکان می‌شود. این آگاهی صحیح می‌تواند با توانایی‌های آن‌ها مطابقت کامل داشته باشد. این هدف باید در دوره‌ی کودکی و نوجوانی بر آورده شود، تا فرد در سنین بزرگسالی بتواند مسئولیت‌های خود را متناسب با جنسیتش انجام دهد (رهنما، ۱۳۸۶). از دیگر سو ورود تکنولوژی‌های ارتباطی و اطلاعاتی به زندگی‌های نوین در سال‌های اخیر، موجی از آگاهی‌ها و اطلاعات درست و نادرست جنسی و زناشویی را در اختیار افراد مختلف قرار داده است. از سوی دیگر پیچیدگی‌ها و گسترش روابط انسانی در دنیای معاصر، خود راه دیگری شده است تا چرخش اطلاعات میان افراد به سادگی و به سرعت، رو به افزایش رود و در واقع هرگونه اطلاعاتی که از طریق ابزارهای مدرن ارتباطاتی همچون اینترنت و ماهواره به شخص داده می‌شود، به سرعت از طریق افراد به یکدیگر هم منتقل گردد. در این میان آسیب پذیرترین گروه هدف به عنوان مخاطبان این وسایل مدرن ارتباطاتی، کودکان و نوجوانان هستند که کم‌ترین آگاهی و پیش زمینه ذهنی قبلی را در مورد مسائل جنسی داشته و خود به خود نیز دارای کنجکاوی‌های جنسی هستند. ممکن است کودکان در مدرسه با هم کلاسی‌هایی آشنا شوند که از لحاظ اخلاقی، افرادی بی بند و بار هستند. این افراد با صحبت‌های جنسی فکر کودکان را منحرف کرده و آن‌ها را با اعمال جنسی آشنا می‌کنند و باعث می‌شوند که کودکان زودتر از زمان مقرر با این اعمال آشنا شوند. در نتیجه انحرافات جنسی در کودکان پدید می‌آید (ابوالقاسمی، ۱۳۸۹). بنابر آنچه بالا گفته شد سؤال اصلی در این تحقیق به این صورت مطرح است که ۱. موانع و چالش‌های فرا روی تعلیم و تربیت جنسی در بعد ارزش‌های فرهنگی از دیدگاه معلمان مدارس دولتی دخترانه ابتدایی ناحیه یک اصفهان چیست؟

روش پژوهش این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و روش آن توصیفی از نوع پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه معلمان دوره دوم ابتدایی دخترانه مقطع دبستان ناحیه یک در شهر اصفهان به تعداد ۱۳۹ نفر است. نمونه‌گیری در این پژوهش با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران برای تعداد معلمان برابر ۱۰۲ نفر برآورد گردید. همچنین به صورت تصادفی متناسب با حجم بر اساس مدارس از هر مدرسه به نسبت نمونه‌گیری صورت گرفت. در این پژوهش نیز از پرسشنامه محقق ساخته ۸ سوالی استفاده شد. برای نمره گذاری از طیف پنج درجه‌ای لیکرت (بسیار زیاد ۵، زیاد ۴، متوسط ۳، کم ۲، بسیار کم ۱) استفاده شد. جهت سنجش روایی پرسشنامه از روایی صوری، محتوایی و سازه استفاده گردیده است. بدین صورت که ابتدا پرسشنامه مقدماتی با توجه به مبانی نظری و اهداف پژوهش تدوین شد، سپس به منظور تعیین ارتباط گویه‌ها با متغیرها، رابطه محتوایی گویه‌ها با همدیگر، واضح بودن و شکل ظاهری آنان، منطقی بودن و چیدمان آن‌ها در اختیار اساتید راهنما و چند تن از اساتید متخصص قرار گرفت؛ با توجه به نظرات اساتید راهنما و چند تن از اساتید و کارشناسان مجرب، محقق به رفع ابهامات موجود در سوالات پرداخت. برای روایی صوری نیز از نظرات چند تن از معلمان استفاده شد. سادگی و قابل فهم بودن سوالات نیز در این سطح روایی تایید شد. به منظور حصول اطمینان از روا بودن ابزار از روایی سازه نیز استفاده به عمل آمد. برای تعیین پایایی در این پژوهش از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که نتیجه برای ارزش‌های فرهنگی ۰/۸۴

بدست آمد. تجزیه و تحلیل حاصل از این پژوهش با استفاده از نرم افزار آماری SPSS-19 در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی انجام شد. در بخش آمار توصیفی مشخصه‌های آماری مانند فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار و در بخش آمار استنباطی از آزمون t تک متغیره، آزمون فریدمن و آزمون تحلیل واریانس به شرح زیر استفاده شد.

یافته ها

اطلاعات مندرج در جدول ۱ به بحث و بررسی پیرامون میانگین و انحراف از معیار گویه های پرسشنامه بر حسب بعد ارزش‌های فرهنگی پرداخته شد. جدول ۲ پیرامون نرمال بودن داده ها و در ادامه جدول ۳ به تحلیل میانگین موانع و چالش‌های فراروی تعلیم و تربیت جنسی در بعد ارزش‌های فرهنگی از دیدگاه معلمان پرداخته است.

جدول ۱ میانگین و انحراف از معیار گویه های پرسشنامه بر حسب بعد ارزش‌های فرهنگی

ردیف	بعد	عبارات	میانگین	انحراف از معیار	واریانس
۱	ارزش‌های فرهنگی	تعارض بین ارزش‌های سنتی و مدرن	۳/۰۰۰	۰/۷۷۸۵۰	۰/۶۰۶
۲		ناهمسانی ارزش‌های دانش آموزان از نظر تنوع قومیتی و فرهنگی	۳/۷۰۰	۰/۹۰۴۵۳	۰/۸۱۸
۳		ارزش‌های مردسالارانه غالب	۳/۳۹۰	۱/۱۱۸۲۱	۱/۲۵۰
۴		برداشت های غیر معقول و منطقی از آموزه‌های دینی	۳/۰۷۰	۰/۹۸۷۳۴	۰/۹۷۵
۵		کاهش حساسیت نسبت به ارزش‌های اسلامی	۲/۹۱۰	۱/۵۳۸۰۴	۲/۳۶۶
۶		تصورات قالبی و کلیشه‌ای درباره مسایل جنسیتی	۳/۸۹۰	۰/۹۵۲۳۵	۰/۹۰۷
۷		قالبی بودن نقش‌های جنسیتی (انتظاراتی که جامعه از زنان و مردان دارد)	۳/۹۲۰	۰/۸۳۷۰۲	۰/۷۰۱
۸		تفاوت در ارزش گذاری مسائل جنسی	۲/۲۷۰	۱/۳۹۱۵۷	۱/۹۳۶
۹		تغییر در ارزش‌های فرهنگی	۳/۴۶۸۷	۱/۰۲۵۵۰	۱/۰۵۲

یافته‌های جدول ۱ در خصوص میانگین و انحراف از معیار گویه های پرسشنامه بر حسب بعد ارزش‌های فرهنگی به غیر از گویه های شماره ۸، و ۵ سایر گویه ها میانگین بالاتر از سه دارند.

جدول ۲ آزمون کلموگروف اسمیرنوف نمرات موانع و چالش‌های فراروی تعلیم و تربیت جنسی از دیدگاه معلمان مدارس دولتی دخترانه ابتدایی ناحیه یک اصفهان

متغیرها	آماره K-S	سطح معنی داری
ارزش‌های فرهنگی	۱,۱۹۷	۰,۱۱۴

نتایج جدول ۲ آزمون کلموگروف اسمیرنوف حاکی از آن است که نمره موانع و چالش‌های فراروی تعلیم و تربیت جنسی در بعد ارزش‌های فرهنگی از دیدگاه معلمان مدارس دولتی دخترانه ابتدایی نرمال است.

جدول ۳ میانگین موانع و چالش‌های فرا روی تعلیم و تربیت جنسی در بعد ارزش‌های فرهنگی از دیدگاه معلمان مدارس دولتی دخترانه ابتدایی ناحیه یک اصفهان با میانگین فرضی ۳

گروه	میانگین	انحراف معیار	انحراف از میانگین	t	درجه آزادی	سطح معناداری
ارزش‌های فرهنگی	۳/۲۷	۰/۳۴	۰/۰۳	۷,۶۷۵	۹۵	۰/۰۰۰
تعارض بین ارزش‌های سنتی و مدرن	۳/۰۰۰۰	۰/۷۷۸۵۰	۰/۰۷۷۸۵	۰/۰۰۰	۹۹	۱/۰۰۰
ناهمسانی ارزش‌های دانش آموزان از نظر تنوع قومیتی و فرهنگی	۳/۷۰۰۰	۰/۹۰۴۵۳	۰/۰۹۰۴۴۵	۷/۷۳۹	۹۹	۰/۰۰۰
ارزش‌های مردسالارانه غالب	۳/۳۹۰۰	۱/۱۱۸۲۱	۰/۱۱۸۲	۳/۴۸۸	۹۹	۰/۰۰۱
برداشت‌های غیر معقول و منطقی از آموزه‌های دینی	۳/۰۷۰۰	۰/۹۸۷۳۴	۰/۰۹۸۷۳	۰/۷۰۹	۹۹	۰/۴۸۰
کاهش حساسیت نسبت به ارزش‌های اسلامی	۲/۹۱۰۰	۱/۵۳۸۰۴	۰/۱۵۳۸۰	-۰/۵۸۵	۹۹	۰/۵۶۰
تصورات قالبی و کلیشه‌ای درباره مسایل جنسیتی	۳/۸۹۰۰	۰/۹۵۲۳۵	۰/۰۹۵۲۳	۹/۳۴۵	۹۹	۰/۰۰۰
قالبی بودن نقش‌های جنسیتی (انتظاراتی که جامعه از زنان و مردان دارد)	۳/۹۲۰۰	۰/۸۳۷۰۲	۰/۰۸۳۷۰	۱۰/۹۹۱	۹۹	۰/۰۰۰
تفاوت در ارزش گذاری مسائل جنسی	۲/۲۷۰۰	۱/۳۹۱۵۷	۰/۱۳۹۱۶	-۵/۲۴۶	۹۹	۰/۰۰۰
تغییر در ارزش‌های فرهنگی	۳/۴۶۸۸	۱/۰۲۵۵۰	۰/۱۰۴۶۶	۴/۴۷۹	۹۵	۰/۰۰۰

بر اساس یافته‌های جدول ۳ میانگین نمره ارزش‌های فرهنگی ۳/۲۷ می‌باشد. با توجه به سطح معناداری ارزش‌های فرهنگی از دیدگاه معلمان مدارس دولتی دخترانه ابتدایی ناحیه یک اصفهان میانگین بالاتر از سطح متوسط می‌باشد. نتایج همچنین نشان می‌دهد گویه‌هایی چون «برداشت‌های غیر معقول و منطقی از آموزه‌های دینی»، «کاهش حساسیت نسبت به ارزش‌های اسلامی»، «تعارض بین ارزش‌های سنتی و مدرن» با میانگین‌های در حدود متوسط معنا دار نیستند.

بحث و نتیجه گیری

مطالعه حاضر به دنبال موانع و چالش‌های فراروی تعلیم و تربیت جنسی در بعد ارزش‌های فرهنگی از دیدگاه معلمان مدارس دولتی دخترانه ابتدایی ناحیه یک اصفهان بود. به منظور پاسخگویی به سوال پژوهش از تحلیل کوواریانس چندمتغیری استفاده شد که نتایج نشان داد که میانگین نمره ارزش‌های فرهنگی ۳/۲۷ می‌باشد. با توجه به سطح معناداری ارزش‌های فرهنگی از دیدگاه معلمان مدارس دولتی دخترانه ابتدایی ناحیه یک اصفهان میانگین بالاتر از سطح متوسط می‌باشد. نتایج همچنین نشان می‌دهد گویه‌هایی چون «برداشت‌های غیر معقول و منطقی از آموزه‌های دینی»، «کاهش حساسیت نسبت به ارزش‌های اسلامی»، «تعارض بین ارزش‌های سنتی و مدرن» با میانگین‌های در حدود متوسط معنا دار نیستند.

نتایج این بخش از پژوهش با دیدگاه‌های رفیعی (۱۳۸۳) و رزاقی (۱۳۹۳) هم‌سویی ندارد. آن‌ها معتقدند که کاهش حساسیت نسبت به ارزش‌های اسلامی کنترل‌کننده انحراف جنسی و تصورات قالبی و کلیشه‌ای درباره مسایل جنسیتی یکی از عوامل مهمی است که می‌تواند باعث در تربیت جنسی تأثیر گذار باشد. در حالی که نتایج پژوهش نشان می‌دهد کاهش حساسیت نسبت به ارزش‌های اسلامی اگرچه به عنوان یک عامل مهم در تربیت جنسی به حساب می‌آید اما برای تربیت جنسی کودکان

به نظر نمی‌رسد عامل تعیین کننده‌ای باشد. این یافته‌ها را می‌توان این‌گونه تحلیل کرد که کودکان شناخت دقیقی نسبت به آموزه‌های اسلامی کنترل کننده انحراف جنسی ندارند. از این رو کاهش حساسیت در خصوص آن می‌تواند عاملی در سطح اجتماع قلمداد گردد نه در فضای مدرسه و آموزشگاه؛ از سوی دیگر موانعی همچون غلبه ارزش‌های مردسالارانه در جامعه ایران وجود تصورات قالبی و کلیشه‌ای درباره مسایل جنسیتی و همچنین قالبی بودن نقش‌های جنسیتی (انتظاراتی که جامعه از زنان و مردان دارد) در کنار تغییر در ارزش‌های فرهنگی جامعه زمینه‌ای را ایجاد کرده است که محتوی درسی تحت تأثیر قرار گیرد. نتایج این بخش از پژوهش با دیدگاه ایزائیل (۱۹۹۷) هم‌سوئی دارد. او تحلیل می‌کند قالبی بودن نقش‌های جنسیتی به عنوان یک مانع مهم در تربیت جنسی به شمار می‌رود. چرا که باعث می‌شود محتوی آموزشی تحت تأثیر ارزش‌ها و نقش‌های فرهنگی کارایی خودش را از دست بدهد. البته این امر اگرچه برای کودکان میسر نشده است اما در محتوی آموزش‌های جنسی در جامعه مرد سالار غلبه ارزش‌های مردانه مثل پرخاشگری، زیاده‌خواهی و قالبی بودن نقش‌های جنسیتی زنانه مثل تسلیم پذیری و سوژه بودن برای لذت جنسی حاکم است. از این رو جامعه به زنان به طور غیر رسمی می‌آموزاند که باید برای مردان زیبا باشند. لذت آن‌ها در گروه لذت مردانه است و از همین طریق ارزش زن در تسلیم پذیری او در مقابل مرد تعریف می‌شود. در جامعه مرد سالار کودکان نیز از طریق فرهنگ پذیر کردن و جامعه پذیر نمودن نقش‌ها سوژه‌ای برای مردان می‌شوند. در جوامع برابری طلب به نظر می‌رسد آموزش‌های جنسی در مدارس بسیار سهولت داشته باشد.

از این رو در بحث پیشنهادات پژوهش می‌بایست بیان نمود که به آموزش ارتباطات اثر بخش در محیط خانواده و مدرسه توجه ویژه شود. این آموزش‌ها می‌تواند تصورات قالبی و کلیشه‌ای درباره مسایل جنسیتی را تا حد زیادی کاهش دهد. همچنین بر روی ارزش‌های بومی و فرهنگ اصیل ایرانی در محتوی آموزشی در مدارس توجه بیشتری شود. این مسئله می‌تواند تا حد زیادی تغییر در ارزش‌های فرهنگی نسل جدید را تعدیل کند. از دیگر سو از طریق برگزاری جلسات مداوم با خانواده‌ها مشکلات کودکان به اطلاع آن‌ها رسانده شود و همچنین آموزش‌های لازم در خصوص ارزش‌های جنسی و تصورات قالبی در مورد جنسیت و شکل گیری آن در بین افراد ارایه گردد.

References

- Abul Qasimi Naria, Merqati Khoei Efat Al Sadat, Taqdisi Mohammad Hossein. (2009). Explaining sexual education of Iranian students from the point of view of elementary school health teachers, Journal of Health School and Health Research Institute, Volume 8, Number 2, 27-39.[in persian]
- Amini Mohammad, Tamnai Far Mohammadreza, Pashaei Roghieh. (2013). Investigating the existential necessity and how to pay attention to sex education in secondary school curriculum from the point of view of teachers and students, Curriculum Research, Volume 1, Number 1, 169-202.[in persian]
- Anastasia Alevriadoua, Ioanna Seretib. (2015). Educational Intervention Programme in Sexual Education of a Pre-Adolescent Boy with Prader- Willi Syndrome: A Case Study, The Proceedings of 3rd World Conference on Psychology and Sociology, Procedia - Social and Behavioral Sciences, Volume 185, Pages 98-103.
- Beheshti, Muhammad. (2007). Sexual education from the perspective of Faiz Kashani, Islamic Education, Volume 2, Number 3, 89-113.[in persian]

- Coleman Eli, Joycelyn Elders, David Satcher, Alan Shindel, Sharon Parish, Gretchen Kenagy, Carey Roth Bayer, Gail Knudson, Sheryl Kingsberg, Anita Clayton, Mitchell R. Lunn, Elizabeth Goldsmith, Perry Tsai, Candidate, Alexis Light.(2013). Summit on Medical School Education in Sexual Health: Report of an Expert Consultation, *The Journal of Sexual Medicine*, Volume 10, Issue 4, Pages 924–938.
- Ebrahimi Harestani Asghar, Mehram Behrouz, Liaqat Dar Mohammad Javad. (2014). Analysis of the neglected curriculum for sexual education of middle school male students, *Research in Curriculum Planning (Knowledge and Research in Educational Sciences - Curriculum Planning)*, Volume 12, Number 17, 26-40.[in persian]
- Jian-Tao Lee, Jia-Ling Tsai. (2014). Transtheoretical Model-based Postpartum Sexual Health Education Program Improves Women's Sexual Behaviors and Sexual Health, *The Journal of Sexual Medicine*, Volume 9, Issue 4, Pages 986–996.
- Joan Marie Krafta, Aniket Kulkarnia, Jason Hsiab, Denise J. Jamiesona, Lee Warnera. (2012). Sex education and adolescent sexual behavior: do community characteristics matter,? *Contraception*, Volume 86, Issue 3, Pages 276–280.
- John P. Elia, Jessica Tokunaga. (2015). "Sexuality education: implications for health, equity, and social justice in the United States", *Health Education*, Vol. 115 Iss: 1, pp.105 – 120.
- Rahnama, Akbar, Aliin Hameed, Mohammadi Hossein. (2006). Examining and explaining the foundations, principles, and methods of sex education with an emphasis on the Islamic point of view, *Daneshwar Behavaret*, Volume 14, Number 24 (Special Educational Science Articles 8), 98-110.[in persian]
- Shemmedian, Mohammad. (2010). Examining the viewpoints of Islamic thinkers on sex education, Master's thesis, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shiraz University.[in persian]
- Venka Simovska, Ros Kane. (2015). "Sexuality education in different contexts: limitations and possibilities", *Health Education*, Vol. 115 Iss: 1, pp.2 – 6.
- Young-Me Lee, PhD, Elizabeth Florez, PhD, Joseph Tariman, PhD, Sarah McCarter, Laren Riesche. (2015). Factors related to sexual behaviors and sexual education programs for Asian-American adolescents, Special issue on Sexuality, *Applied Nursing Research*, Volume 28, Issue 3, Pages 222–228.
- Yu Song. (2015). "The sexuality education and attitudes of college students in China", *Health Education*, Vol. 115 Iss: 1, pp.93 – 104.

Obstacles and challenges facing sex education in terms of cultural values from the point of view of teachers of girls' primary public schools in the first district of Isfahan

Neda Naderi¹, Narges keshtiaray*²

Type of article: Research

Date Received: 2022-08-27

Date Accepted: 2022-10-14

Abstract

The present study was conducted with the aim of investigating the obstacles and challenges facing sex education in terms of cultural values from the perspective of the teachers of girls' primary public schools in the first district of Isfahan in the academic year of 2014-2015. The statistical population of this research was made up of all the teachers of girls' schools in district one in the second grade, numbering 139 people. The random sampling method was cluster. Using Cochran's sample size formula, among these, 102 people were estimated and selected as the sample size. The data collection tool was a 38-item researcher-made questionnaire, whose formal and content validity was confirmed by the respondents and subject experts, and its construct validity was confirmed using factor analysis. Its reliability was confirmed by Cronbach's alpha coefficient (0.82). Data analysis was done at two descriptive levels (standard deviation, frequency) and inferential (t-test, Friedman test, analysis of variance and factor analysis). The findings show the factors of cultural values, including: conflict between traditional and modern values, heterogeneity of students' values in terms of ethnic and cultural diversity, dominant patriarchal values, unreasonable and logical perceptions of religious teachings, reduced sensitivity to Islamic values, stereotypical ideas Regarding gender issues, the formality of gender roles (the society's expectations of men and women), the difference in valuing sexual issues, and the change in cultural values are considered as obstacles and challenges of children's sexual education. The general results of the research showed that cultural values are one of the most important obstacles to the sexual education of children at the community level.

Keywords: Sex education, cultural values, primary school teachers.

---

1. PhD Student, Department of Curriculum planning, Islamic Azad University, Tehran Branch, Tehran, Iran

2. Associate Professor, Department of Curriculum planning, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran (corresponding author) keshtiaray@gmail.com